

Kirkelig fellesråd i Sarpsborg

Høringssvar til NOU 2013 – 1 «Det livssynsåpne samfunn»

Vedtatt av Kirkelig fellesråd i Sarpsborg 17. juni 2013.

Innledning

Kirkelig fellesråd i Sarpsborg (nedenfor kalt KfS) er fornøyd med at det i mandatet for utredningen er poengtert at staten kan føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Det er positivt at uttrykket *livssynsnøytralt* er forlatt som et ideal for en offentlig politikk i forhold til spørsmål som angår tro og livssyn. Dette begrepet har bl.a. bidratt til å problematisere religionens plass i samfunnet. Utredningen benytter begrepet "*et livssynsåpent samfunn*" og nærmer seg tro og livssyn på en mer åpen og anerkjennende måte. Utredningens drøfting av tro og livssyn er preget av åpenhet og aksept for tro og livssyn som en integrert og selvsagt del av folks liv.

Likebehandling

KfS er glad for at mandatet for utredningen vektlegger forutsetningen om at staten kan føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk, men KfS oppfatter imidlertid noen av forslagene i utredningen slik at vektleggingen på likebehandling vil føre til at praksis og tradisjoner med tilknytning til Den norske kirke bør begrenses eller redusert. KfS vil derfor påpeke at likebehandling av ulik tro og livssyn i større grad bør medføre økt tros- og livssynsnærvær på ulike samfunnsområder framfor innskrenkning av eksisterende ordninger med tilknytning til Den norske kirke.

Utvalgets historieskriving

KfS er kritiske til deler av utredningens beskrivelse av Den norske kirkes historiske rolle. *NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014* gir for øvrig en annen beskrivelse av Den norske kirkes historiske rolle. Her beskrives Den norske kirke som en viktig kulturinstitusjon i kraft av sin rolle som forvalter av landets religiøse kunnskapstradisjoner og rituelle liv, som møteplass i samfunnet og pådriver for folkeopplysningsarbeid. Kirken beskrives som en institusjon som har vært med å bygge den kulturelle grunnmuren i Norge og mobilisert folk til aktiv samfunnsdeltakelse. KfS mener at dette er en mer dekkende beskrivelse.

Kap nr 18 - Gravferdsforvaltning

Stålsett-utvalget har på grunnlag av et tilleggsoppdrag datert 9. juli 2012 fra Kulturdepartementet foretatt en vurdering av forvaltningsansvaret for gravferd og gravplasser samt organisering av gravplassrådgiverstillingen.

Utvalgets flertall tilrår at kommunene som allerede i dag finansierer gravferdsvirksomheten, overtar forvaltningsansvaret av gravplassene og at det ikke skal være mulig å overføre dette ansvaret til fellesrådene, men at det bør være mulig å gi fellesrådet eller andre aktører driftsoppgavene knyttet til gravplassene. Utvalget mener at den som har ansvar for en gravferd skal møtes av et kommunalt organ og

ikke av representanter for Den norske kirke, og at fylkesmannen skal behandle klagesaker mv. Utvalget poengterer at de ikke har vurdert de praktiske konsekvensene av en slik omlegging og mener at det bør foretas en juridisk vurdering av eiendomsforholdenes betydning.

KfS mener at dagens ordning hvor fellesrådet som normalordning har forvaltningsansvaret for gravplassene i kommunen, blant annet som her i Sarpsborg, fungerer godt og bør videreføres. KfS vil i likhet med utvalget understreke at de aller fleste er fornøyd med måten Dnk utfører dette oppdraget på. KfS og andre fellesråd er også lydhøre for andre tros- og livssynssamfunn, og er sannsynligvis gjennom sin egen seremonipraksis godt i stand til å møte andres behov for tilrettelegging.

Den norske kirke har som en del av sitt oppdrag som folkekirke å være tilstede i hele landet. I store deler av Norge medfører ansvar for gravforvaltning at Dnk kan opprettholde et lokalt arbeidsmiljø og noen flere heltidsstillinger enn hva som ellers ville vært mulig.

KfS vil påpeke at hensynet til minoritetslivssyn og grupper som ikke er medlemmer i Dnk er ivarettatt på en god måte i lovgivningen (gravferdsloven). Blant annet bidrar lovbestemmelsen om at det skal gjennomføres samtaler med andre tros- og livssynssamfunn som er aktive på stedet, til å utvikle dialogen mellom Dnk og andre grupper ytterligere. Vi har gode erfaringer med dette hos oss. Ved å håndtere sammenhengen mellom seremoni og gravlegging for egne medlemmer, er sannsynligvis kirken godt rustet til å møte parallelle problemstillinger fra andre samfunn.

Kirkeloven og gravferdsloven legger grunnlag for en budsjettrutine hvor kommunen vedtar en samlet driftsramme for fellesrådets ansvarsområde og hvor fellesrådet fordeler disse midlene i samsvar med sine planer. Disse planene er kommunen gjort kjent med gjennom fellesrådets innspill til budsjett.

Kirkelig standard for budsjettering og regnskapsføring skiller mellom kirkegård og annen virksomhet. KfS mener at dette er en god ordning som skiller tydelig mellom menighetsrettet innsats og gravferdsvirksomhet og som gir mulighet for godt innsyn i kirkens bruk av ressurser. Dette er i tråd med både kirkens, andre tros- og livssynssamfunns og allmennhetens interesse.

Dersom kommunen skal ta over forvaltning og drift av gravplasser som ligger i kirkebyggets umiddelbare nærhet, oppstår det en rekke administrative og mange praktiske utfordringer når denne eiendomsenheten skal deles. Utvalget berører noe av dette men kun overfladisk. Vi vil stikkordsmessig nevne følgende:

- Strøminntak og deling mellom kirkegårdsdrift og kirkebygg
- Vann og avløp samt i mange tilfelle måling av forbruk av vann
- Vedlikehold av drenering og ledningsnett
- Drift og vedlikehold av interne veier og plasser.
- Samlokalisering av driftsrom, bårerom, gravkapeller, toaletter osv i kirkebygg.

Det er fullt mulig å foreta kostnadsmessige fordelinger mellom kirke og gravplass på mange av disse områdene slik det faktisk gjøres i dag, men det vil være nødvendig med et fysisk skille når to juridiske enheter skal dele soknets eiendom. Dette vil gjelde svært mange eiendommer og bygg og dermed medføre store omstillingskostnader og sannsynligvis også varige økninger i driftskostnadene. Bare

her i Sarpsborg har vi 9 eiendommer (kirker omgitt av kirkegårder) hvor et fysisk skille i eierskap vil være problematisk.

KfS er i dag tillagt forvaltningsmessige oppgaver knyttet til utbygging av gravplasser og forvaltning etter gravferdsloven. På noen områder, eksempelvis ved søknad askespredning og i tilfelle hvor det er uenighet om ansvaret for gravferden, er fylkesmann og kommune gitt forvaltningsoppgaver. Dagens rollefordeling er velbegrunnet. Lovgiver har imidlertid full anledning til å justere denne fordelingen også i framtiden. Vi mener at forvaltningsansvaret er godt balansert i gjeldende lovverk slik situasjonen er i dag og at det fellesråd, bispedømmerrådet, kommunen og fylkesmannen alle har en naturlig og godt regulert funksjon.

Gravplassrådgiver har i dag en alt for stor fagportefølje til å kunne ha inngående kunnskaper på alle områder. Vedkommende er også plassert ved et bispedømmekontor hvor det faglige miljøet er begrenset. KfS mener at gravferdssektoren er et stort og komplekst område og det vil være naturlig å samle nødvendig spisskompetanse på dette feltet i et større nasjonalt kirkelig arbeidsmiljø. For å sikre at gravferd ivaretas på en balansert måte på alle nivå (lokalt, regionalt og nasjonalt) bør det vurderes å etablere et gravferdsombud.

Kirkebygg

Kirkebyggene er mer enn lokaler for Den norske kirkes aktivitet. Blant kirkebyggene finner vi mange av de eldste stående bygg i landet. Disse er gjennom århundrene reist av stedets folk, alltid bygget med omtanke og stolthet, og de fleste steder var kirken det eneste offentlige bygget. Følgelig fikk den en sentral plassering og ble utstyrt med det beste man kunne fremskaffe, og i mange kommuner er kirken det eldste bygget. Kirkebyggene inneholder store mengder kirkeinventar og kirkekunst av nasjonal kulturminneverdi. Varierende kommuneøkonomi fører til en for dårlig og usikker finansiering av nødvendig vedlikehold av disse gjenstandene. Det bør vurderes en ordning hvor staten tar et direkte ansvar for finansiering av dette.

KfS vil påpeke at staten må ta et særlig ansvar for at kirkebyggene sikres og vedlikeholdes. Kirkebyggenes betydning tilsier at dette særlige statlige ansvar for deres kulturminneverdier ikke alene må vurderes som et bidrag til trossamfunnet Den norske kirke, men må være en del av en bredere forstått kulturpolitikk. KfS er glad for at utvalget mener at offentlige støtteordninger til vernede og fredede kirkebygg bør videreføres. Prinsippet om likeverdig behandling av alle trossamfunn må ikke være til hinder for at det offentlige kan ha særskilte ordninger for kirkebygg.

Tros- og livssynstjeneste i offentlige institusjoner

KfS støtter opp om utvalgets flertallssyn som vektlegger at tro og livssyn er så viktige deler av menneskers liv at det fortsatt bør være en del av virksomheten ved offentlige institusjoner. Prestetjenesten i fengsler og i helseinstitusjoner har vært viktige bidragsytere for å sikre et helhetlig tilbud. Det er mulig å ha prinsipielle motforestillinger til gjeldende ordninger med institusjonsprestetjeneste, da disse har gitt Den norske kirke en dominerende rolle på feltet.

KfS beklager at utvalget foreslår en gradvis avvikling av dagens ordninger med fengsels- og institusjonsprester med likebehandling som begrunnelse En fast

tilstedeværelse av en institusjonsprest er et viktig bidrag for å sikre at tro og livssyn inkluderes som et nødvendig perspektiv i et tilrettelagt offentlig tilbud. Erfaringene med institusjonsprestetjenesten bør etter vår oppfatning medføre en utvidelse av tilbudet for de som har tilknytning til en annen tro og livssyn, framfor tiltak som innskrenker eksisterende ordninger. Dette kan f.eks. skje ved formell tilknytning mellom institusjon og andre tros- og livssynssamfunn. Vi vises her bl.a. til flertallets forslag når det gjelder tilrettelegging for en bredere tros- og livssynsmessig betjening i Forsvaret.

KfS mener at det arbeid som mange institusjonsprester har gjort for å ivareta de religiøse og livssynsmessige behov for langt flere enn de som tilhører Den norske kirke bør anerkjennes. Institusjonsprestetjenesten viser at en dominerende rolle ved ett trossamfunn kan forvaltes på en måte som er tilretteleggende for et tros- og livssynsmessig mangfold, og at dagens ordning av kompetansemessige, praktiske og økonomiske grunner bør videreføres.

Vigselsmyndighet

Utredningens flertall går inn for å avvikle dagens ordning med vigselsmyndighet i tros- og livssynssamfunn. Dette foreslås uten at de rituelle, religiøse og tradisjonsmessige sidene av et slikt forslag drøftes utdypende.

KfS legger vekt på at kirkelig vigsel har lange tradisjoner i vårt land, og vi mener det skal sterke argumenter for å avvikle en slik etablert ordning. Vi finner ikke at argumentene hos utvalgets flertall er tungtveiende nok for å avvikle ordningen med vigsel i regi av tros- og livssynssamfunn.

Det er etter vårt syn påfallende at selv om utvalgets flertall legger avgjørende vekt vigsels offentligrettslige betydning, så understrekes det at en ny sivil ekteskapsinngåelse skal kunne skje på en rituell måte. Ut fra utvalgets premisser om at vigsel primært har en offentligrettslig betydning, så kan ekteskapsinngåelsen skje på en enkel måte gjennom utfylling av de nødvendige skjema. Mulig oppmøte vil være nødvendig for å bekrefte identitet. Utvalget legger imidlertid opp til at offentlig vigsel skal bli "fullverdig" ved høytid og festpregede rammer. KfS mener at dette forslaget må forstås som om utvalget ønsker at en sivil ekteskapsinngåelse skal erstatte den rituelle ramme som i dag skjer i tros- og livssynssamfunnene, og at tilbudet ikke blir likeverdig før det gis en mer rituell ramme. Indirekte ligger det her en anerkjennelse av ritualenes betydning som i liten grad drøftes, og det kan synes som om utvalget ønsker at det offentlige skal tilby ritualer som langt på vei kan erstatte de som tilbys av tros- og livssynssamfunn. Dette forslaget bryter med utvalgets premisser om aktiv tilrettelegging for tros- og livssynspraksis. Ekteskapsinngåelsens offentligrettslige betydning og statens kontrollbehov er allerede etablert i dagens ordninger.

For Kirkelig fellesråd i Sarpsborg

*Jan-Erik Sundby
kirkeverge*